

บทที่ 1

บทนำ

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นปี พ.ศ. 2540 นับได้ว่ามีความร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย ต้นเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้แตกต่างจากครั้งก่อนๆ ตรงที่มีสาเหตุมาจากปัญหาภายในประเทศทั้งสิ้น การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาสองสามปีก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น แม้ทางการจะมองเห็นแต่ขาดความเด็ดขาดในการกำหนดมาตรการที่จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ยังขาดความกล้าหาญที่จะใช้มาตรการที่อาจไม่เป็นที่นิยมในทางการเมืองเข้าแก้ปัญหาดังกล่าว มาตรการที่ใช้ไม่ว่าในกรณีการแทรกแซงปกป้องค่าเงินบาท หรือการใช้เงินของกองทุนฟื้นฟูฯ เพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงิน จึงเป็นเพียงการซื้อเวลาให้กับรัฐบาลระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การกระทำดังกล่าวเป็นการซื้อเวลาที่มีต้นทุนสูงมาก เพราะในที่สุดจะมีผลกระทบกลายเป็นภาระหนักของธุรกิจและประชาชนทั่วประเทศในอนาคตที่ยาวนาน

สำหรับมาตรการการแก้ไขสถาบันการเงิน (14 สิงหาคม พ.ศ. 2541) เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินเป็นอย่างมาก ซึ่งทางการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แต่คืบหน้าไปได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น โดยปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของระบบสถาบันการเงิน จากที่ได้เคยคาดการณ์ไว้ว่าจะปรับตัวสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ที่ระดับ 46.7% ของสินเชื่อรวม หรือประมาณ 2.64 ล้านล้านบาท ในขณะที่การปรับปรุงโครงสร้างนี้ยังคืบหน้าไม่มากนัก โดยมียอดการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งระบบล่าสุดเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 สามารถปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้สำเร็จประมาณ 6.8 แสนล้านบาท หรือ 25.8% ของ NPL

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2541 เห็นชอบการปรับปรุงโครงสร้างของภาคการเงิน เพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจตามแผนฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินที่กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกันกำหนด โดยในส่วนการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้าแทรกแซง ซึ่งรวมถึงธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม จำกัด (มหาชน) หรือ บีบีซี. นั้น ทางกรเห็นว่ธนาคารกรุงเทพฯ

พาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) หรือ บีบีซี. มีสินเชื่อด้อยคุณภาพ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้ในส่วนสูงมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารไม่อยู่ในวิสัยที่จะประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ได้อย่างมั่นคง การฟื้นฟูจะต้องใช้เงินทุนจำนวนมหาศาล มีโอกาสที่จะหาผู้เข้าร่วมทุนได้น้อย จึงมีมาตรการให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องโดยรวม

โดยที่ให้ธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) หยุดดำเนินกิจการด้านธุรกิจธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ปิดที่ทำการสาขา เลิกจ้างพนักงานทั้งหมด และให้ทำการโอนกิจการส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์ส่วนที่ดี เงินฝากทั้งหมด และเจ้าหนี้สามัญ ไปรวมกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และให้จัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อรับโอนลูกหนี้ด้อยคุณภาพจากธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) ตลอดจนลดภาระสินทรัพย์ที่เหลือโดยเร็ว จากนั้นให้ทำการคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ให้แก่กระทรวงการคลัง และจัดทำแผนการหยุดดำเนินกิจการของธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542

ในระหว่างที่ดำเนินการปิดธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) หลังจากวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ทางธนาคารฯ ได้ยื่นจัดตั้งบริษัท บริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด โดยใช้ชื่อย่อว่า ก.บ.ส. หรือ BAM เพื่อเข้ามาบริหารสินทรัพย์ที่ไม่ได้โอนไปที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยที่ธนาคารฯ ต้องเลิกจ้างพนักงานจำนวน 5,300 คน ก่อนที่จะรับกลับเข้ามาทำงานในบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ จำนวน 1,400 คน

โดยที่ บริษัท บริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด ได้รับใบอนุญาตในเดือนมกราคม พ.ศ. 2542 โดยการจัดองค์กรใหม่ซึ่งเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ แห่งแรกของประเทศไทย ที่มีการดำเนินการเต็มรูปแบบ แบ่งออกเป็นสำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพมหานคร (อาคารเดิมของธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน)) และสำนักงานภูมิภาคอีก 5 ภาค ได้มีการโอนสินทรัพย์มาที่บริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ โดยโอนสิทธิหลักประกัน อาทิเช่น การโอนจำนองที่ดินซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 6 เดือน เนื่องจากลูกค้าของธนาคารฯ มีจำนวนมากกว่า 80,000 บัญชี ทั่วประเทศ

ธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) มีหนี้ที่ผู้บริหารถูกกล่าวหาว่าให้สินเชื่อโดยมิชอบกว่า 60,000 ล้านบาท โอกาสเรียกคืนน้อยมาก คาดว่าไม่เกิน 10% เพราะเป็นหนี้ที่ไม่มีหลักประกันถือเป็นการฟอกเงิน แต่สำหรับหนี้ทั่วไปเฉลี่ยคาดว่าจะได้คืนมากกว่า 50% เพราะเป็นหนี้ปกติมีหลักประกันค่อนข้างค้ำค้ำนี้ เป้าหมายการติดตามหนี้ของปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนประมาณ 10,000 ล้านบาท

สรุปแล้ว หนี้ทั้งหมดที่ทางบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ต้องติดตามจำนวน 150,000 ล้านบาท เป็นหนี้ที่ผู้บริหารให้สินเชื่อโดยมิชอบจำนวน 60,000 ล้านบาท และหนี้ที่ให้สินเชื่อโดยปกติอีกจำนวน 90,000 ล้านบาท

อนาคตของบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ตามมาตรการ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2541 นั้น มีระยะเวลา 5 ปี บริหารเฉพาะหนี้ของธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม จำกัด (มหาชน)

ดังนั้นเมื่อการติดตามหนี้ของบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ซึ่งมีระยะเวลาแค่ 5 ปี ทำให้ลูกหนี้จะต้องมีปัญหาในการผ่อนชำระอย่างแน่นอน เนื่องจากระยะเวลาผ่อนชำระหนี้คืนสั้นลง อีกทั้งปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งยังคงอยู่ การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการจ่ายเงินกู้ยืมของลูกหนี้บริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ซึ่งอาจแตกต่างจากพฤติกรรมของลูกหนี้ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ

หลักการโดยทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ที่ถือปฏิบัติในการอำนวยสินเชื่อที่ดี มีดังนี้

1. การอำนวยสินเชื่อที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ธุรกิจต้องมีความเป็นไปได้พิจารณาจากความสามารถในการประกอบกิจการ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้คืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารตามกำหนดสัญญา และธุรกิจนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและนโยบายของธนาคาร

2. การติดตามหนี้ เมื่อมีการอำนวยสินเชื่อไปแล้ว ต้องมีการติดตามประเมินผลการใช้สินเชื่อ เพื่อให้ทราบถึงฐานะการดำเนินงานของลูกหนี้ตลอดเวลา หากลูกหนี้เกิดปัญหา ธนาคารจะได้หาทางแก้ไขได้ทัน่วงที

3. การปรับปรุงหนี้ เมื่อมีการติดตามหนี้และพบว่าธุรกิจของลูกหนี้มีปัญหา แต่ยังคงดำเนินกิจการอยู่ ธนาคารพิจารณาแล้วเห็นว่าหากได้รับความช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมแล้ว ลูกหนี้จะสามารถประกอบกิจการและมีกำไรขึ้นมาได้ ซึ่งจะสามารถชำระเงินกู้คืนให้แก่ธนาคาร ได้ด้วย

4. การฟ้องร้องดำเนินคดี จะกระทำเมื่อธุรกิจของลูกหนี้มีปัญหาจนไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขหนี้ได้ จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ลูกหนี้ เพื่อบังคับให้ชำระหนี้หรือนำหลักประกันไปขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้

ซึ่งหลักการของบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ก็ใช้หลักการเดียวกันดังได้กล่าวข้างต้นในการพิจารณาแก้ไขสินเชื่อที่ต้องติดตาม

จากการตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทำให้ธุรกิจต่างๆ ได้รับผลกระทบ ธุรกิจหลายแห่งรวมทั้งบุคลากรมีรายได้ลดลง เป็นผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลงตาม บางรายแทบจะไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สิ้นตามกำหนด ซึ่งเป็นภาระทำให้ธนาคารพาณิชย์ ต้องตั้งสำรองเงินสำหรับหนี้ที่มีปัญหาหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) มากขึ้น ตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2541 ในด้านการจัดชั้นลูกหนี้, การกำหนดเงินสำรอง และการระงับรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ เพื่อยกระดับการกำกับดูแลสถาบันการเงินของไทยให้ได้ระดับมาตรฐานสากลภายในปี พ.ศ. 2543 แต่ลูกหนี้ของบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ เป็นลูกหนี้ซึ่งทางธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) มิได้เข้าไปบริหารต่อจากธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การ จำกัด (มหาชน)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามียังปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ, อัตราดอกเบี้ย, ปัญหาจากตัวลูกหนี้ ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ส่งผลให้ปริมาณหนี้ที่ด้อยคุณภาพมีปริมาณสูง และธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ก็ให้ความสำคัญในการที่จะแก้ไขหนี้ที่ด้อยคุณภาพนี้ให้เป็นหนี้ที่มีคุณภาพดี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมในการจ่ายเงินกู้ยืมของลูกหนี้ของบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ เท่านั้น เพื่อที่จะนำไปเป็นข้อมูลประกอบการเรียกเก็บหนี้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 ศึกษาถึงพฤติกรรมการจ่ายเงินกู้ยืมของลูกหนี้ บริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด
- 1.2.2 ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจ่ายเงินกู้ยืมของลูกหนี้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มลูกค้าที่ทำการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มลูกค้าทั้งหมดของบริษัท บริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด สำนักงานเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เพื่อนำผลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผนการติดตามจัดเก็บหนี้จากลูกหนี้ของบริษัท บริหารสินทรัพย์ฯ ซึ่งเมื่อทราบว่าคุณภาพหนี้มีความสัมพันธ์ในการชำระหนี้ของลูกหนี้แล้ว จะทำให้การดำเนินงานติดตามจัดเก็บหนี้ของบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4.2 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนจัดเก็บหนี้ของบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ อื่นที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ในอนาคต